

✻

R O T V L Y

M I K O Ł A J A

K O C H A N O W S K I E G O
do synow swych.

*Ktore Małżonkã iego K A T A R Z Y N A
Z I A S I E N C A Kochánowska, po
śmierci iego wydała, Roku
Páńskiego, 1584.*

✻

W Rawa twoie/ moy Pánie/ piosnkami moiemi
Były/ pókim tu mieszkał ná tey nedyney ziemi.
Wszystki twoie ostawy/ skryłem w serce swoie/
Aby cie nie gniewało to mdle ciało moie.

W K R A K O W I E.

*W Drukárni Andrzejã Piotrkowczykã, Typographã I. K. M.
Roku Páńskiego, 1611.*

Y. J. V. I. O. N.
M. I. O. T. A. L.
O. O. M. I. N. I. S. T. R. U. C. T. I. O. N. I. S.

Lim. 54 20

R O T V L A I.

Cnotá.

Je zayrzę bogactw nikomu/
 Ani kosztownego domu :
 Uiedbam o wsi/ gumná wielkie/
 Ani o wrzedy wśeltie.
 Milśa mi z cnotą chudobá /
 Uizli z niecnotą ozdoba :
 Bo mi iuż z tą wśystko miło/
 I owa y szczęście nie miło.
 Maia bogactwa lotrowie/
 Maia zamki Tyránnowie :
 Ale gdy cnory nie maia/
 Szczęścia w nich mądzy nie znaia.
 Wśystkie rzeczy z cnotą dobre/
 A bez niej y dobre podle :
 Bo nic po bogáym wienie/
 Gdzie niecnotá bedzie w zenie.
 I cnory wieczna sławá slynie/
 A bogáctwo márnje ginie :
 Cnotá ozdoba możności/
 Rochłoda w doległości.
 Cnotá kleynot niestracony/
 Cnotá skarb nieprzeplácony :
 Trudniey záwśe cnory dostać/
 Uizli wielkim Pánem zostać.
 Cnotá sie ná niebie rodzi/
 A toza z Bogiem záwśdy chodzi :
 A temu iá Bog dáruie/
 Kogo ná świecie miluie.

Enotą krolestwa budowie :

Enotą miasta naprawuie :

Enotą czyni dom szczęśliwy/

Gdy w nim każdy jest życzliwy.

Enotą tu nas z Bogiem iedna/

A do niebá drogá pewna :

Enotąsmy tu są szczęśliwi/

Z enoty będziemy zawsze żywi.

Boiaźń Boża.

BOgą sie bac dziatki trzeba/

Kto sie chce dostać do niebá :

A po iego woli chodzieć/

A nikomu nic nie škodzić.

Alle sie my tym chlubiemy /

Ze sie tu Bogą boiemy :

A onosmy wszyscy posli

Já światem/ máli / y rośli.

Ktoć sie dziatki Bogą boi/

Ten na iego drogách stoi/

A przestrzega woley iego/

Nie czyniac nic wśtetecznego.

Słowo Bożé.

KOgo z láski sam Bog rzadzi

Słowem swym ten nie zablądzi.

Słowo Páńskie iásno świeci/

Gdy ie Pan Bog w sercu wywieci.

To nas drogi iego rczy/

To nas swey woley oduczy :

Te światá obledliwosci/
 Prowadzi w Pánstwie swiátlosci.
 Dobrym ludziom Pánstwie drogi/
 Tígdý nie wczynia trwogi:
 Poyda nimi dobzy sñadnie/
 Ale zlosnik ná nich pádnie.

Duch Boży.

Bog swoje dziatki miluie/
 Swego ducha im dáruié:
 W ktorým iuz sá pewne niebá/
 A ratunku/ gdy potrzeba.
 To ie dziećmi jego czyni/
 A nie ma tego nikt iny:
 A komu to Pan Bog dáie/
 Niesie iego obyczaie.
 Iuz go sprosny swiát nie rzadzi/
 Ktory co zle dobrym sádzi.
 Iuz y ono buyne ciálo/
 Duchowi sie pod moc dálo.

Wieczny żywot.

Zadne oko nie widziálo /
 Zadne ucho nie slyszálo /
 Ani myśl czlowieczy zgađnie/
 Co ná dobrego przypádnie.
 Żywot wieczny w drogim niebie/
 Chowa mu Pan Bog v siebie /
 Pelen pociech rozmaitych/
 A roskoszy znamientych.

W wielbi go wieczna chwała/
 Za iego pobożność stała:
 A ci krozy go trąpili/
 Będa sie barzo wstydzili.

Nápomínánie I.

Dziatki moje idźcieś tedy/
 A miaycie świetckie błędy:
 Chodźcie droga Oycá swęgo/
 Portka was wiele dobrego.
 Takci też wás Oyciec chodzil/
 A też mu Bog dobria rodzil:
 Żyl w dostátku y w pokoju/
 Nie znal trwogi ani boiu.
 Nie vzul zlego ná świećie/
 Byl znáczny w swoim powiećie:
 Wzyl lat swoich w rádości/
 Slużac Bogu w pobożności.

II.

Niac/dziatki/wyżywienie/
 Macie wielkie dobre mienie:
 A kto nád to wiecey żada/
 W niebie Boga nie ogláda.
 Nie widziałem bogátęgo/
 Jeśże nigdy szczesliwego:
 Bo tam niedostátet gęsty/
 A frásinét barzo częsty.
 Niech mi brożet do nowego/
 Wedle stanitku moiego/

Doda zboża y żywności /
 Dla głady y dla gości.
 Niech mi ogień wielki gore/
 Książę mam pełną komorę:
 Niechay skrzytnik mnie samemu/
 Pożycza a nie infemu.
 Jeden a dwa y trzy wiele/
 Niechay beda przyiaciele:
 Ostatek w przyszłym żywocie
 Czekam w radośney ochocie.

III.

Dziatki moje / światá tego/
 Jako pochlebce chytręgo /
 W domki wasze nie puszczaycie/
 Ale przed nim zawieraycie.
 Bo kto głowiek sie z nim zbrać/
 Ten już wieczny żywot traci:
 A będzie chodził w ciemności/
 Jako ślepy po światłości.
 Nie dozna drogi pokoiu/
 Ale zawždy trwogi/ boiu:
 Straci wczas/ rostkos/ swoboda/
 A zdrowie pusi na woda.
 Tam sie niedostatek mnoży/
 Tam dług páná w nocy trwoży:
 Tam przyaciél coś z nim piál/
 Bedzie cie w przygodzie miál.
 Stamtad słaba rostkos plynie /
 A pociecha zaraz zginie:
 Już tam nie masz nic pewnego/
 Oprocz piekła przekletęgo.

Cnota wam da przyiaciele/
 I przyniesie rostków wiele :
 Tam nieprzebrana komora/
 I piwnica y obora.
 Dostaniec wam do nowego/
 W domkach wszytkiego dobrego:
 Jedno sie wy Boga boycie/
 A swiata nie naśladycie.

III.

Dziatki/ toć wam proroctwie /
 I za pewne obiecnie :
 Ktory z was dom zamiluie/
 Ze przedko nedze wcznie.
 Miedzy bracia napodleyfy
 I naniedostateczniemyfy /
 Bedzie zarozdyżyl na swiecie/
 Nieznaiomy w swym powiecie.
 Musi we zley sukni chodzie/
 Zle sie maiać wiele robie :
 Czasem strawy nie dostanie
 I bydłu/ y tobie Panie.
 Musi mieszkac w dymnym chyzie/
 Lada sie go co nagryzie :
 W maley wadze w kazdego
 Bedzie sasiada swiego.
 Nie potka go z wianem zóna/
 Ani w przypadku obróna :
 Do szczescia droge zagrodzi/
 Ktore za plugiem nie chodzi.

V.

Ale kto ma świat przestrony /
 Ten dostanie z wianem żony.
 Łatwie się na stąteł zbierze /
 A w dobra suknia wberze.
 Będa go wszyscy wazyli /
 Za czym dostanie pochwili /
 Dla swej cnoty / y godności /
 A chleba / y majątności.
 Byleście Boga na pieci /
 Zawszy miały moie dzieci :
 Wszystko wam poydzie szczęśliwie /
 Jedno mu służcie prawdziwie.

VI.

Aleki swej / dziatki / pytaycie /
 A o niey się dowiadać /
 Jakom się rzadził na świecie /
 A od niey sprawę weźmiecie.
 Balem się z sercą prawego
 Zawszy Pana Boga swego :
 Wstawalem zawsze przededniem /
 Albym czynił modły przed niem.
 Chowałem wstawy jego /
 Wedle przemożenia swego.
 Światu się tylko dziwował /
 Allem go nie naśladował.
 Z ludźmim się szczerze obchodził
 Chęćnością swą im nie szkodził :

Nie było w mym domu darow/
 Ani lupu/ lichwy/ czarów.
 Wsta fałszu nie mówiły/
 Rece gwałtu nie czyniły/
 Serce zdrady nie myśliło/
 Oko na grzech nie patrzyło.
 Miłowałem pobożnego/
 Jako zdrowie serca swego :
 Żli w mnie mieyscá nie mieli/
 Ktoży z cnótą żyć niechcieli.
 Towarzystwo z wmaclemi/
 Wolałem mieć niż z żywemi/
 Ktoży mie w cności ćwiczyli/
 Z żawždy mie wcieşyli.
 Miłsa mi chudoba była/
 Niżli z pracy złota siła.
 Miłara dostátki dawála/
 Z wielkim pánom równála.
 O niedźmi ludzie śalemi/
 Przecz was rozum nie odmieni :
 W wymyslech bogáctwo roście/
 A nie w skrzyni/ ani w wiosce.

VII.

N Jechay tak mam iáko teraz/
 A chociaż mniej ięszce nie raz :
 Przecis ia swoje chudoba
 Wole/ niż drugich ozdoba.
 Ja máiac wymysł bogácy/
 Zwiódac stan bez wtráty :
 Lepiej sie mam niż Krolowie/
 Niż wieley Woiewodowie.

W mnie zawždy do nowego /
 Dostanie zboża każdego :
 W mnie w brogu / w strzynie stawa/
 Tym wszystkim nie dostawa.
 Bo mi chciwość nie paniuie/
 Ani mi świat rozkazuje.
 Bog mie smaczne go żywota
 Nauczył / żyć bez kłopotá.

VIII.

Słudz y Pána głupiego /
 Tego świata słonego :
 Indziej już szczęścia szukacie/
 Tu sie go nie nadzierwajcie.
 Ten Pan / was nie w bogáci/
 Choć i aż razem siła płaci :
 Bo co od niego wezmiecie/
 To mu tedyś odesłecie.
 Dla niego slugi choracie/
 Dla niego pysno iadaćie /
 Kwoli iemu sie dluzycie/
 Zdrowie y wioski tracicie :
 Jemu kwoli między wami/
 Są dudy pićianicami/
 Morderze / y wścężnicy/
 Zárdzi y niepobożnicy.
 Skosztujecie dworu iniego/
 Boga błogostawionego :
 Temu gdy służycie bedziecie/
 Bogatemi zostaniecie.
 Powiedziecie żywot miły/
 Bez kłopotu w każdej chwili :

Bo śaleństwo tego świata/
 Pusić się was y wtrąca.
 Będziecie pobożnemi/
 Zostaniecie szczęśliwemi.

IX.

Nie też/ dziatki/ swe przymioty
 Chudoba/ bo bliżey cnoty:
 Niebá także bliżey chodzi/
 Gdy nikomu nic nie szkodzi.
 Graśunkow wielkich nie cznie/
 Myśli trudnych nie kosztuje:
 Nie częste tam wielkie szkody/
 Ani żalosne przygody.
 Nie myśla tam nic o długach/
 O gościu/ ani o slugach:
 Na seymy/ woyny/ ratuże/
 Niechceli/ tedy nie klusze.
 Tam miesta wolność/ swoboda/
 Wzias/ rokosz/ pokoy/ ochłoda:
 Kto jedno ma rozum w głowie/
 Każdy toż/ co yia powie.
 Bo komu Bog troche daie/
 A on na tym rad przestaie:
 Tego bogatym być sadze/
 Albo ia z mądremi bładze.

X.

Dziatki/ miećcieś to ná pieczy/
 Ze nie jedno to złe rzeczy/

Ktoze ludzie miánowicie/
 Zlemi zowa pospolicie.
 Vbostwo/ kłopot/ wiezienie/
 Ciemnoc/ potwarz/ obelżenie/
 Sieroctwo/ zły sąsiad/ żoná/
 Między zlemi policzoná.
 Jeszcze to śnać moie dziatki
 Gorse rzeczy/ niż przypadki:
 Bo kiedy kto niecnotliwy/
 Już też zaraz niešťeśliwy.
 Złość/ swawola/ wpró/ chytróść/
 Kłamstwo/ zazdrość/ pychá/ bystrość/
 Opilstwo/ wśeteczność/ zwady/
 I inše złości przysády.
 Własne złości ludzi psuá/
 Te im niešťeście gotuá:
 Stad dziwne przypadki plyná/
 Stad przed czasem ludzie giná.
 Miżerny jest wiek kaźdego/
 Na tym świecie złośliwego:
 Boć tam niedzá/ y kłopoty
 Zarzdy/ choć dosyć ochoty.
 Ale pobożność y cnotá/
 Rzadkie przypadki żywotá
 Czyni/ktore cnotliwemu
 Zarwse lżeysze/ niżli zlemu.

XI.

W Ogłem być znaczny ná świecie/
 I bogáťsy w swym powieście:
 Dostało by sie też było /
 By sie było tym bawilo :

Albo wrzedu iakiego/

Albo chleba Kapłaniskiego/

Albo wioski od klastora/

Albo targielu od dwora.

Alte cel mego żywota/

Nie był zbierać siła złota;

Ani pánom zastępować/

Ani vbojše holdować.

Alte sluzyc Bogu cale/

I przestawać na swym mále:

I woley Pániskiej pilnować/

A ná on swiat sie gotować.

Widziałem ludzkie stárania/

Prozna praca frásowania:

Nie trwáley władze tyruliy/

Wsi/ korony/ y Insuliy.

O które nigdy niedbali/

Ktozy Boga miłowáli:

A ci/ ktozy mądrzy byli/

Tákimi rzeczy gárdzili.

Wiem ia też obrać wola/

Com lepszego być rozumiał:

Bac sis Pána Boga swego/

Przez wshyske czas wieku mego.

Ktory nagrode mey enocie/

Uczyni w przyszlym żywocie:

Edzie mie iuz grzech nie zfrásuie/

Ani złośnik poholduie.

XII.

R Jedyz ia też Pána swego/

Ogladam w palacu iego?

Kiedyz

A biedyż swego dobrodziejcia /
 O ko wyższy nie nadzieia :
 Tego daru ducha moją żada /
 Tego z radością wyglada :
 A moje też chore ciało /
 O ten żywot już dba mało.
 Już się światu nie przygodza /
 Kto go drogi obchodzi :
 Już w domu moim rząd mały /
 Boim na wszystko jest niedbaly.
 A sieroctwo dzieci moich /
 Dla wiecznych obietnic swoich /
 Mój jedyny Bog ogarnie /
 Ze żadne nie poydzie marnie.
 Bog jest opiekun prawdziwy /
 Bog obrońcą niesfałszywy :
 Na którym się nie omyle /
 A z dziećmi w złą chwilę.
 Jemu w opiekę w obronę /
 Oddawam dziecię i żonę :
 A sam z radością do niego /
 Idę z światem obłudnego.

Koniec Rotul.

Decipimur votis, & tempore fallimur, & mors
 Deridet curas imperiosa hominum.

Żywot mój był umorzył / śmierć mój ożywiła /
 A wiecznych mi rozkoszy nie chcąc nabawiła.
 Świat / ciało / zwyciężywszy / y czartą chytręgo /
 Biore teraz wdzięczny żołd od Zetmana swego :
 Żywota nieśmiertelność / rozkoszy y wesele /
 Wstawigam pocieche / y innych do r. wiele.

Wszystko dobrze/co Pan Bog z dobrym czynić raczy/
 Bo on lepiey niż głowiek/ iego dobre baczy.
 A chociaż się złym widzi/ co czasem przypadnie/
 Bez pochyby dobremu w dobre zawsze padnie.
 Oycieś ci jest / y z serca dziatki swe miłuje/
 A we wszystkich przypadkach naszych o nas czuje :
 Ale złośnik iako wol / na zabicie tnie/
 Ktozemu wytechnie/ co tak ie hoynie/ y piie.
 Bo śmierć/ y wieczne męki nad sycia mu stoia :
 A gdzież tam jest szczęśliwość : gdzie się tego boia.

POD OBRAZY KONTERFETV żywota ludzkiego.

Niejzyte Boginie/ dzieciom lata przeda/
 Wedle ktorych rachunku żyć na świecie beda :
 A ony nic nie myśląc bezpiecznie igraia :
 Szczęśliwe/ błędow ludzkich że ieśże nie znaią.

Pod drugi.

Już przymiodł czas dwu koniu/ wola by wsiadali/
 A w drogę na ktorym chcą żeby wyieźdzali.
 Prawda powinna Bogu na białego radzi :
 Salsz wronego zaleca / co w piekło prowadzi.

Pod trzeci.

Oskośami/swoa wola/ y tańcy zwiedziony /
 Leci w przepaść z wronego ten niedziat śalony.
 Dopiero zdrada widzi/ kiedy czart z masktary/
 Wyglądaiac śmieie się z iego głupiey wiary.

Pod czwarty.

Pod czwarty.

Wedrszy iedźcieć ná górę kóniá swego wiedzie /
 Na ktozey ludzie widzac / prosto do nich iedzie :
 Ci są ktozy obludy światá podeptali /
 A sami sie zá cnotę y prawdę wdali.

Pod piąty.

Swiete cnoty go wióda ieficze dálej w drogę /
 Czart náń z pieklá łut ciągnie by mu žádał twógo :
 Ale niewinność z wiara sercá dodawá /
 Pobożność z nabożeństwem z góry go woláia.

Pod szósty.

Tv przyśedfsy inż Bogu káplanem zostawa /
 A iemu cały rozum y serce oddawa :
 Już ten kresu dobieżał / y bierze zapláte /
 Zá cnotliwe postępti nieśmiertelna fáta.

NA DRUGIE OBRAZY.

Swiat.

Grażly świat powozi čas z záwita głowa /
 Dwa kóniá w wozie ida / noc y dzien ie zowa :
 Ziemiá / Ogien / Powietrze / Woda / cztery siostry :
 Eurus / Notus / Zephirus / y Aquilo ostrzy /
 Czterzey bráćia przy wozie ida / skąd pochodza
 Wsystkich rzeczy rodzáie : y dośad záś wchodza.

Pokoy.

Pokoy iedzie/ piastuiac bogáctwo ná łonie/
 Miłość wdzięczna powozi: w woźie idá łonie/
 Pożytek z zgoda woźa/ sprawiedliwość wieczna
 Strzeże ie/ czystwa pilność/ y prawda bezpieczna.

Bogáctwo.

Bogáctwo iedzie sobie ná woźie wysokiem /
 Corká iey pychá siedzi przed nią z bystrym okiem:
 Sortel woźnicá/ chytrość y drapieżstwo łonie/
 A lichwá páni stára z workami ná łonie:
 Prozne wesele/ idzie wsłuteczność y zdráda
 Przy woźie/ y obłudnych rostkósy gromádá.

Pychá.

A złotym woźie iedzie pychá wrodziwa /
 Przed nią corká iey siedzi zazdrość niezyczliwa:
 Wzgárdá łonie poganía/ wpoiem iednego/
 A drugiego szczernością zowá narecznego:
 Zárde nieposłuszeństwo podle woźa kroczy/
 Chelpliwość z pośmiewaniem patrza sobie w oczy.

Zazdrość.

Z zaś przekłeta zazdrość mátká woyny iedzie /
 Szkalowanie z potwarza łonie liwor wiedzie:
 Nieszczęśliwość niepokoy z wstáwiczná trwoga/
 Przy pániey swey zazdrości idá krokiem drogá.

W o y n á.

W o y n á iedzie á mieczem y pochodnią grozi /
Szalona zapálczywość zbroiny woz porozi :
Ná rece skáza iedzie / pod soba z burzenie :
Przy wozie słudzy idá / głod / swar y bluźnienie.

V b o s t w o.

N i e s z e ś l i w e v b o s t w o w p u l k o s t á k á h s i e w l e c z e /
Strętowanie wóz porożac środze konie siecze :
Jednego chorym zowa / á słabym drugiego /
Tierpliwosć podle wozá idzie v bogiego /
A niewola lánčuchem y perem ścśmiona /
A głowieczy nátury podłosć przyrodzona.

P o k o r á.

D l a p o k o r á i e d z i e á p o k o y p i á s t u i e /
Woznica boiażn wozi / ze wśech stron pilnuie :
W wozie idzie łaskawosć y powolnosć cicha :
Przy wozie wiára / miłosć / y nádzieia wzdycha.

S á d.

S i d z i a s i e d z i / á p r z e d n i m w s y s c y s i e s t á w i e m y ?
Atoży sie ná tym świecie omylnym báwiemy :
Atoży w sprawiedliwosći swoiey nie zabládzi /
Ale nas wedlug nášych spraw w s y s t t i c h o s á d z i :
Złóśniki w piekło wepchnie do ognia wiecznego /
A dobre z soba weźmie do królestwa swego.

HISTORIA O ABRAHAMIE.

Ekarzy na Izmaela Sará Abrahánowi /
 Ze się będąc bekarzem / równa dziedzicowi :
 I prosi / aby z matką wygnał przez oboje /
 I własnemu synowi chował dobra swoje.

Pod drugi.

Iulgiasc Abram zenie / tudzież Bożej woley /
 Wygania matkę z synem z domu poniewoley :
 I matką żałostliwa łzami się oblewa /
 Idąc z synem na puszcza / od strachu omdlewa.

Pod trzeci.

Nie może na śmierć patrzeć dziecięcia swojego /
 Niedźna matką / bez wody umierającego :
 Ale siedząc z daleką / płacze swej przygody /
 W tym też Anioł pokazał zdroje żywej wody.

Pod czwarty.

Sopiero lepiej niżli Agár niebezpieczliwa /
 Kiedy widzi / że z stołu płynie woda żywa :
 I dać pięć synowi z daru niebieskiego /
 Wile Bogu potomstwo jest sprawiedliwego.

Koniec.

